

Qərbi azərbaycanlı ağsaqqallarımız, ağıbirçəklərimiz

Dəyərli dostun portret cizgiləri

**Osgar ƏSGƏROV,
Azərbaycan Jurnalistlər
Birliyinin üzvü**

(Əvvəli ötən sayımızda)

Öz babam Alməmmədli nəslinin cəfakes oğlu, el ağsaqqalı Rəcəb Əşref oğlu Əsgərov (1881-1967) ilə bağlı “deyim” və “duyum”ların isə sayı daha çoxdur. O ki qaldı babanın iş və əməli keyfiyyətlərinə, mənəvi - əxlaqi dəyərlərinə, bunlardan, yalan olmasın, dastan yazmaq olar. Söhbət saldığım dövrə babamın 70-ə yaxın yaşı var idi. Kolxoza işləyirdi. Əsrin 30-cu illərinin sonlarından təsərrüfatda bostançılığı ona həvələ etmişdir. Əvvəllər “Qarakah”ya adlanan sahədə, Arpa çayının kənarındaki su deyirmanının orazisində başlamış, sonralar sututar digər torpaqlarda - “Məmmədağada”, “Köhnə yaylada”, ən nəhayəti isə 7-8 il “Köhnə dəyirman” deyilən yerdə. Əvvəlki illərdə kişinin köməkçisi də olardı, axırdı, isə tək işlədi, “yançıları” isə biz qardaşlar: Mən və Hamlet babaşa həyan olduq, onu Arpa çayının kənarındaki ucsuz-bucaqsız qayalıqlar əhatəsinin dərin dərələrində tək qoymadıq. Amasiya orta məktəbində təhsil alarakən dərsdən qayıdır yolumuzu bostandan salar, babanın yeməyini gətirir, sonra da kətmən vurur, sahəni suvarmaqdır, ot biçib yem toplamaqdır (özümüzə) babaşa yardımçı olar, çıraq işığında dərs oxuyar, səhər erkən də dərsə yollanardı...

Mühəribədən sonrakı illər (1946-50) rayonda çox ağır keçdi. Çörək çatışmırıldı, kolxozlardan əmək gününə cüzi taxıl böldürdü. Camaat məcbur qalıb başqa ünvanlara üz tuturdu. Ancaq babamın işgüzarlığı, halal zəhməti, üzün nuru sayəsində təknəmizdən çörək əskik olmadı...

Babam Rəcəb Əşrefoğlu rəhmdil və alicənab insan idi. Adamlara əl tutmasına, kasıblara yardım etməsinin hər an şahidi olmuşam. Başqa sözlə, kişi insanlıq mücəssiməsi idi. Görüb eşitdiklərimdən təkcə birisini deyəcəyəm.

Beş yaşım olardı. Evimizin damına çıxmışdım (onda şifer örtükləri olmazdı). Nənəmin əmioğlusu Dahir (Tahir) dayının evi, bizimkindən araxada idi. Gördüm ki, kişi bir neçə nəfərin əhatəsində evin qabağındakı “örtmədən” çölə çıxdı. Ancaq çıynində bir şaqqa et var idi. Belə şey görmədiyimdən ayaq saxladım. Nəsə, mübahisə edirdi-

lər. Ancaq mən bu mənzərenin “mətnaltı” mənasını dərk edə bilməzdəm. Sonradan belə məlum olur ki, Daha dayının inekləri naxırdan qayıda danda arxasında bir cöngə də gelir. Dayı malları içəri salanda fikirləşir ki, cöngə də girsin tövləyə, səhəri hamsini bir yerdə naxira sürərəm.

Dayı dəmirçi yanında köməkçi işləyirdi. Ucaboy, möhkəm əzələli kişi idi. Ona həm də kənddə gecə qaravoluçuluğu həvalə edilmişdi.

Gecənin bir vaxtı kişi evinə dəyəsi olur, tövləyə baş çəkir. Nəsə, elə bil girir şeytan qəlbini, tutub cöngənin başını kəsir. Mal da olur Qənbər adlı həmkəndlisinin. Qənbər Kərimov eləbelə adam deyildi, əli “yuxarılar” çatandı, “kekebəylə” six əlaqəsi var idi. Qohum və qardaşlardan Türkiyədə, Qarsın kəndlərində yaşayanlar vardi. Vaxtaşırı vacib “tapşırıqla” sərhədi keçib xəbər gətirərdi...

Qənbər “itiyin” izinə düşür və günortaya yaxın milisi də götürüb kişini “iş başında” yaxalayır. Təfsilatdan xəbərim olmasa da (sonra öyrəndim) bir məqamı gözümlə görmüşdüm: et ciyində dayını harasa aparırlar.

Ağsaqqallar içərisində Rəcəb babam da olur. Onlar Qənbərdən işdən vaz keçməsini xahiş edirlər. “Zərərçəkən” isə şərt kəsir: Rəcəb dayının qapısında düyə görmüşəm, onu versələr keçərəm bu işdən. Baba cavab verir: Ay Qənbər, bir düyə nədir ki, ondan ötrü mən böyük külfət sahibi Daharı itirəm?! Qurbanlı o düyə sənə. Axşam naxır çöldən qayıdanda gəl, bir kəndir də gətir, sal başına apar...

Kişi dediyi kimi də edir, axşamüstü düyəni verir Qənbərə və dediyim kimi, arvadının-nənəmin əmisioglusu-nu xilas edir milisin cəngindən.

Seyfulla, əzizim, babaların xoş məramlı belə-belə hərəkətləri, ağayana davranışları elə bil hansısa bir ilahi qüvvə sayəsində biz nəvələrə, nəticələrə də keçmiş, hamımıza saf mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlər aşılamışdır...

Əzizim, bizim “bir evli” olduğunu, bir ideya sahibi kimi yaşadığımız günlər, dostluq, yoldaşlıq etdiyimiz illər çox da uzun çəkmədi. 1947-ci ilin sonu, 1948-ci ilin əvvələrində İ. Stalinin imzası ile SSRİ hökumətinin qərarı çıxdı - Ermənistanda yaşayan etnik azlıqların Azərbaycana, pambıqçılıq rayonlarına köçürülməsi barədə qərarı. İlk dövrlər bizim Qaraçanta (Əzizbəyov) kəndinin də adı köçürülcək təsərrüfatlar arasında hallanırdı. Sonra siyahı dəqiqləşdirildi və Amasiyadan 3 kənd : Daşkörpü, Şurubad, Qarabulaq kəndləri köçürüldü – 1949 - un påyzında.

Əslində bu, görünməmiş iftira, “qara tufan” idi, açıq-aşkar riyakarlıq. Nəcə yəni, Sovetlər İttifaqı kimi qüdrətli bir dövlətin tərkibində bir millətin xatırınə digərini aşağılamaq, tehqir etmək! Özgə bir şey demək olmazdı bunda... Budur, qatar Ucar stansiyasında dayanır. Köçürmənin təşkilatlarının iştirakı ilə ağsaqqallardan ibarət iki komissiya yaradılıb kəndlərə yola salınır. Onlar şərait və imkanları öyrənib rəy verəcək, camaat köçü oraya boşaldılaqda. Camaat nümayəndələrin qayımasını gözləyir. Hamı “su” deyə haray salıb. Gecən-gec elan edirlər ki, gəlin su aparın. “Bələdçi” öndə gedir, köçürülənlərin gözü krant axtarır. Nəhayət, o, bir vaqon-sisternin yanın-

da dayanır, camaat növbə tutur. ”Bələdçi” kramı açanda əvvəlcə vedrəyə bir lonqa palçıq düşür, dalınca bol Kürsuyu gəlir. Elə burada camaatın qəlbini qırılır, fikirləşirlər ki, görün bizi hara gətiriblər!?

Camaatın köçünü ayrı-ayrı qapılara sürüb ailələrdə “yerləşdirirlər”. Halbuki köçürmə qərarına əsasən, məskunları onlar üçün əvvəlcədən tikilmiş təzə mənzillərdə yerləşdirməli idilər...

Həmin gündən millət köçürmənin firıldaq olduğunu anlayır və geriyə qayıtmaga qərar verir. Bu ideya nə qədər real idisə, bir o qədər də çətin idi. Əvvəla dövlət buna icazə vermirdi, ikinci də Daşkörpü kəndinin qənbər daşlardan tikilmiş evlərini “köç yeri-yən kimi” söküb Amasiya pendir zavodunun yeni salınan bünövrəsinə tökmüşdülər. Ancaq sonralar kənd bütövlükdə köçüb köhnə yurda qayıtdı, təzə dam-dəş salıb buranı abadlaşdırıldı...

Bax, beləcə, Seyfulla, əzizim, özündə yaxşı bilirsən, bununla da sizin ailənin “qərib-qürbət yaşam dövru” başlayır. Doğrudur, Rəsul əmiyə münasib iş vermişdilər-beş kənddən ibarət iri-ləşdirilmiş kolxoza baş məhasib. Sən İncə kənd yeddiilik məktəbində dərslərə davam edirsən. Fikrin kənd təsərrüfatı texnikumuna qəbul olmaq, aqronom ixtisasına yiyələnməkdir. İmtahanları da verib qəbul olunursan. Ancaq sən vaxtsız yaxalayan malyariya (qızdırma) xəstəliyi arzu və istəklərini yarımcıq qoyur.

İlk günlərdən Rəsul əmi kolxoz təsərrüfatının yaxşı təşkilatçısı kimi özünü göstərir. Bir gün kolxozon gənc sədri Malik məhasiblə məsləhətləşir: - Dayı,-deyir,-mən bir neçə günlüğünə Dağıstanaya gedirəm, diqqətli ol.”Dayı” yaxşı yol arzulayır və səfərin məqsədini soruşur. Sədr cavab verir ki, bizdə çoxdan yaranmış ənənə hələ də davam edir. Ləzgi qardaşlarımızdan böyük bir dəstə gətirib, məhsul yığımına cəlb edirik. Əmək haqqı da məlumdur: 50-50-yə, yəni, yiğilan taxılın yarısı kolxoza, yarısı da “dəvət olunana lara”!

Belə sövdələşmə “növünü” ilk dəfə eşidən məhasib dərhal fikrə gedir, ürəyində sadə bir hesablama aparır sədrə deyir: Sənə yaxşı yol olsun. Ancaq bu beş kənddə işçi əli çatışır ki, biz dağa-daşa düşüb məhsulun yarısını da kənara verək? Məlumatın var, bu il zəmilərdə bol taxıl yetişib. Sən gəl səfərini təxiro sal, yiğaq camaatımızı, məsləhətləşək, onları işə daha fəal cəlb edib məhsulumuzu toplaya, dövlətin planını da ödəyək, əməkgününə də 2-3 dəfə çox taxıl paylaya...

Malik razılaşır, ağsaqqalın dediyi kimi də işi təşkil edirlər. Həqiqətən də kolxoz bol məhsul götürür, dövlətin “natura” planını rayonda birinci yeriə yetirir, hər əmək gününe də əvvəlki illə müqayisədə 3 dəfə çox bugda bölür.

İrləşdirilmiş kolxozon müsbət işi, parlaq qələbəsi dərhal Göyçaya yayılır. Camaat “İrəvanlı məhasibin” layihəsinə yaxşı qarşılıyır, yüksək qiymətləndirir. Çok keçmədən Malik yenidən ağsaqqala tapşırıq verir: -Dayı,-deyir,-kolxoçuların ad-familiyasından ibarət bir siyahı hazırla, camaata avans pul verək, həm də bu vəsait “yuxarıllara”-çatacaq, tapşırıq belədir. Bunu da sən danışıbsan, əziz dostum. Rəsul əmi etiraz edib bildirir ki, ay sədr, biz kol-

xozçulara nağd pul şəklində avans vərə bilmərik, buna mənim haqqım çatır... Sədr yenə təmkin və itaət göstərir, mətləbi uzatmır. Bu arada xəbər gelir ki, kolxozon yaxşı işi raykomun büro iclasında müzakirəyə çıxarılaçaq, hesabatı isə baş məhasib verməlidir. Dərin biliyə, yaxşı təcrübəyə malik məhasib büroda müvəffəqiyətlərə aparan yolun əsas mərhələlərini inandırıcı fakt və dəlillərlə yerli-yerində əsaslandırır...

Kolxozon işi, zəhmətkeşlərin fədarəkar əməyi büroda yüksək qiymətləndirilir. Ancaq katibin dilindən çıxan bir fikir kolxoçuların “nağd pulla mükafatlandırılmasası” sözləri Rəsul əmini duyuq salır, hiss edir ki, kin-küdərət “yuxarı dairələrdə” hələ də “qövr etməkdədir” və nə vaxtsa bu, əngələ çevrilə bilər...

Məhasib evdə fikrini ailə üzvlərinə “örtülü qaydada” anladır və qəti bildirir ki, burada çox qalmaq olmaz, biz geriyə - Ağbabaya qayıtmalıyıq.

Az sonra Rəsul əmi ezamiyyə adı ilə İrəvana gedir, evin köçürülməsini sənə həvalə edib deyir: Bilirom, səhətin yerində deyil, iradə, dəyanət göstər. Tapşırılmışam, Qaraçantadan (Əzizbəyovdan) İbrahim kişi, Yeniyol-dan Əmrəh da köməyə gələcəklər. Çalışıb “eviçini” birtəhər Leninakana çatdırır.

Siz, Seyfulla, ağsaqqallarla əl-ələ verib tapşırığı inamlı yerinə yetirirsiniz. Kəndə çatdığını eşidib dərhal görüşünə tələsdik. Gözümüz doldu-əvvəlki Seyfulladan, necə deyərlər, bir dəri qalmışdır, bir də sümük...

* * *

İlk aylar mənasib ev tapıb yaşamaq probleme çevrilir. Küləftər birləşdən neçə-neçə ev deyişəsi oldunuz. Rəsul əmi böyük çətinliklə kənddə ev tikdir, məkləməsələni həll etdi. Ailəbir yere yığıldı. Yerli-yersiz köçürmələr, ünvan dəyişmələri, birdə səhhətinə bağlı problemlər dərsə olan marağı azaltmış, keçilənləri öyrənməyinə mane olmuşdu. Amma hər şey itməmişdi. Texnikaya uşaqlıqdan olan həvəsin səni bu sahəyə gətirdi. Leninakanda eksterne imtahan verib sürücülük vəsiqəsi alındı. Kəndin texnika parkında dəstlər səni həvəslə qarşılıdlılar. Axı onların bəzilərinin yanında “köməkçi” olmuşdur. Sədrin tapşırığı isə bele oldu: Neçə vaxtdan bəri “böyüyü üstə yatan” “Ural”, “ZİL” maşınından birini götür, təmir et, sazla və keç otur üstündə. Belə də etdin, Seyfulla, təxminən 20 günə “Uralı” ram edib, gah ot daşın, gah tikintiyə daş-qaya, alındığında olurdu cüzi əmək günü.

Günlərin birində rayon baytarlıq idarəsində sürücü işləyən tanışın Səməd görüşünə gəlib deyir ki, rəisimiz səni görmək istəyir. Səhəri gedirsin. Rəis bildirir ki, haqqında eşitmışəm. Gəl bizdə köhnə maşınlar var, birini sazla və işlət.

Dəvəti qəbul edib işə başlayırsan. 15 güne “ölü” texnikadan birini “ayağ'a qaldırıb” oturursan rulun arxasında, idarəyəyanacaq, su daşıyırsan. Cox keçmədən, əzizim, sən öz biliyin, rəftarin, adamlara münasibətinə seçilir, hamının hörmətini qazanırsan. Kollektiv üzvlərindən təkcə birisi - epizootoloq həkim Sergey Karapetyan səninlə düz gəlmir.

(Davamı 15-ci səhifədə)

Qarbi azərbaycanlı aqsaqqallarımız, aqbırçəklərimiz

Dyrlı dostun portret cizgilri

(Əvvəli 13-cü səhifədə)

Böyük bir erməni kollektivində bir azərbaycanlı oğlunun sayılıb-seçilməsi onu heç cür qane etmir. Az sonra reisin öz xidməti maşınının sənə verilməsi Sergeyi lap haldan çıxarıır. Gecəli-gündüzlü fikirləşir ki,sənə bir zərər yetirsən. Belə imkan isə təsadüfən yaranır.

Dediyinə görə,Seyfulla,bir axşam yolun Leninakana düşəndə əl qaldıran tanımadığın adamı insanlıq naminə götürərsi olursan. Keçib avtomaşına əyləşəndə onu ehtiyatlaşdırırsan: qapını asta ört,çəftəsi xarabdır, sinib düşər. Bu nadan dediyinə məhəl qoymadan qapını var gücü ilə çırpır.Əsəbləşsən də onu tərs-tərs süzməkə kifayətlənirsən. Şəhərin girəcəyində, hərbi hissənin yaxınlığında o,maşından düşür, təkrar ehtiyatlaşdırırmaya da məhəl qoymur, qapını dartıb çırpır,üstəlik də bir “ana söyüşü”buraxır ağızından. Təbii ki, sən bunu bağışlaya bilmir,-məsəldən düşüb qaçan, ”yaxşılıq qanmayanı”intizama dəvət edir, özünə də bir “qulaqburması” verirən (söyüşə görə). Sən demə, bu nadanda olur Sergeyin həmkəndlisi və yaxını. Səhərisi olub keçənləri o, həkimə danışır. Həkimdə belə şeyi göydə axtarırdı. Başlayır hüquq-mühafizə orqanlarına şikayət ərizələrini göndərməyə.

Üstündən bir həftə keçməmiş, Seyfulla, yenə öz dediyinə görə,səni Leninakana, istintaqa çağırır, izahatını alıb “ibtidai həbsə” götürürər. Bu kritik günlərdə neçə-neçə ünvana “qiyabi” baş çəkirsən, heç birindən bir nəticə əldə edə bilmirsən. Təsadüfən yadına bu ərazidə geniş tanınmış Livan (Beyrut) əsilli hüquqsunas-prokuror Gevondyan düşür. “Təcridxanada”milişə xahiş edib zəng vurmağa icazə alır və təfsilati tanışına danışırsan. O, cavab verir ki, həyəcan keçirmə, sabah prosesə özüm də gəlcəyəm.

Həqiqətən də Gevondyan prosesin getdiyi həllədici dəqiqlirərə gəlir.Həkim Çtoyan onu zalda görcək ön cərgələrdə əyləşdirir vəhiss edir ki,hüquq sahəsində geniş tanınmış prokuror eləbelə gəlməzdi buraya...

Proses davam edir. İş üzrə onlar növbə ilə rəy bildirirlər. Bu arada Gevondyan məhkəmə “çəkişməsinin”əsas mətləbdən yayındığını hiss edib söz istəyir. Sədr icazə verir.

-Möhtərəm hakim, - deyə - Gevondyan sözə başlayır, -“müttəhim kürsüsündə” əyləşən cavan oğlunu yaxından tanıyıram. Onunla bağlı sizə öz təəssüratlarımlı danışacağam. Həm də mənim dediklərim “yardımçı” hallardır, prosesin gedisinə müdaxilə kimi qəbul etməyin. Beləliklə, biz üç nəfər idik. Qukasyan (Qızılqoç)-Amasiya istiqamətindən golirdik. Sürçümüz qəza törətdi, təkər partladı, maşınınımız aşdı, krilo sıradan çıxdı... Həromız bir tərəfə düşmüşdük.. .Cəmi iki dəqiqə keçməmiş başımızın üstünü bir “vilis” aldı. Ucadqan sürücü səsləndi: Yaralanın, zədə alan varmı? ”Xeyr” cavabını alan kimi yaxınlaşdır bizi öz maşınlarına əyləşdirilər. Sonra düşdülər bizim maşının üstüne. “Vilisə” qoşub onu “ayağa qaldırdılar” təkəri dəyişdilər, krilonu da bir təhər dartıb düzəldilər. Sonda bu cavan rulda oturub irəli-geri xeyli “sınaq” yürüşü keçirdi və tam arxayı olduqda bizi miniyimizə əyləşdirib yaxşı yol arzuladı. Kim ol-

duqlarını soruşdum. Bütün işlərin təşkilatçısı bu cavan cəmi dörd kəlimə bildirdi: ”Seyfulla, Amasiya baytarlıq idarəsi”.

- Hə,unutmayım,- huquqsunas əlavə etdi: - İşin hal-shahidləri də yəqin var, onları da dinləmək yersiz olmazdı. Sualı tərcümədən başa düşən üç əsgər ayağa durub “xorla” bildirdilər: Biz bu adamı tanımırıq, bize tapşırılmışdır, “döydü” deyərsiniz... - Möhtərəm hakim, indi prosesi davam etdirib və hökmünüzü verə bilərsiniz...

Daha bir qeydim var, deyə prokuror əlavə etdi: - Sonralar mən dəfələrlə Amasiyada rəsmi dövlət işi ilə əla-qədar olmuşam. Rəhbərliklə, baytarlıq idarəsi ilə, müxtəlif təşkilatlarla ünsiyətəti xatırlayıram. Bu oğlan - Seyfulla barədə hamı müsbət fikirdədir. Belələri insanlığın tacıdır, yəqin ki,adamlara ancaq yaxşılıq etmək üçün dünyaya gəlmişlərdəndir...

Hakim sonda hökmü oxuyur: İddiaçıının tələbi təmin edilməsin. İşdə cinayət tərkibi təsdiq edilmədiyindən Seyfulla Abbasov məhkəmə zalından evə buraxılsın... Toplaşanlar hökmü xeyrin şər üzərində qələbəsi kimi qarşılıdalar...

Bu ağır məğlubiyyətdən sonra epizootoloq baytar həkim də, onun kəndlisi də yenidən səni “işə salmaq” üçün çox çalışıb-çabalayır, bəzən yolda qabağını kəsib yeni “iş” açmaq fikrinə düşür, ancaq bir “işi ucu” tapa bilmirlər. Gələcəkdə bunun nə ilə nəticələnəcəyini dərk edərək, Seyfulla, sən ərizə verib işdən azad olunur, yolunu Gürcüstan, əmin “Həsən aqanın” çoxdan məskunlaşdırığı Rustavi şəhərinə salırsan. Nəqliyyat parkında işə girir, avtobus sürücüsü olursan.

* * *

Avqustun sonlarında, dostum, qısamüddətli məzuniyyət götürüb valideynlərinə baş çəkəsi olursan. Taytuşlarla kənddə gəzisərkən səs yayılır ki, ordenli mexanizator Məhərrəm Həsənovun təzə gətirilmiş “Niva” kombaynı “Ömər dərəsi” deyilən ərazidəki zəmidə sinib, yerindən tərpənmir, işləmir. Rayon rəhbərləri, texnika parək, mütəxəssislər, mexanizatorlar, camaat oraya toplaşmışlar, ancaq heç kim heçnə edə bilmir. Dostlar səni də oraya dəvət etmək isteyirlər. Sənsə maraqlı göstərmirsən. Elə bu arada kənddə sayılıb seçilən gənclərdən sənin də xüsusi hörmət bəslədiyin Avtandilin “UAZ-69” maşını yanında dayanır və ərkələ: Seyfulla, otur, gedirik Məhərrəmin kombayına “baş çəkməyə”, - deyir. Sakitcə vilisə əyləşib “hadisə yerinə” çatırınsız.

Sənə, şəxsiyyətinə, sənətinə bələd olanların qəlbində dərhal bir ümid işığı yanır: Bəlkə, bu “kəlpeysəri” yerindən Seyfulla tərpətdi... Kombayncı işə xəcalətindən özündə deyil. Ən əvvəl motoru işə salıb səsinə qulaq asır, sonra bir sıra “təmrinlər” keçirirsən. Heç biri gözənilən nəticə verməyəndə üz tutursan yenidən kombayncıya: Sök, Məhərrəm, diyircəkli yastiğı! Əlini yuvaya salanda sınmış hissənin qırıqları ovcuna töküür. Sevincək kombayncının qulağına piçıldıysan: Tapdıq deyəsən “qara divin” dərdini. Ancaq təzə hissə qoymaq lazımlaşır. Maşın göndərib texnika parkının anbarından onu gətirdirirlər. “Çöl şəraitində” səmtləşdirib hissəni bir təhər yerinə otuzdurur, boltlarını bərkidirsən. Dərindən nəfəs alıb düşürsən Məhərrəmin üstünə: “Tarla gəmisi” indi rahat-

ca “səni eşidəcək”. Qalx kabinetə, mühərriki işə sal, “mərkəzi remenə” komanda ver, yan al zəmiyo, süroti artır.

“Niva” hərəkətə gələn kimi izdihamdan gurultulu “Ura, sevinc səsləri, alqış dolu xoş sözələr ətrafa yayılır: “Kişinin əlləri qızıldır”, ”Cörəyi ver çörəkçiyə!”... “Tarla gəmisi” azca irəliləyib səs-küy azalandı raykomun bininci katibi sənə yaxınlaşır, əlini bərk-bərk sixib izdihama üz tutur: Camaat, deyir-bir baxın, yaxşı baxın! Görün burada kimlər yoxdur! Baş mühəndis, səyyar, adı mühəndislər, mexaniklər, hamısı da ali təhsili, diplomları var. Daha kimlər! Adlı-sanlı mexanizatorlar, kombaynçılar... Görürsünüzüm, sadə bir sürücü sizlərə necə “dərs verdi”, hamınızı “qoz qabığına doldurdu”.

Sonda katib sənə təref dönüb: Eşitmışım, Seyfulla, bizdən də inciyibən. Haqlısan, burax bu umu-küsürləri, qayıt gəl rayona, aparatda işləyəcən.

Təklifə sənin reaksiya vermədiyini duyan katib səhərisi atana zəng vurur: Abbasov, - deyir, - oğlunu başa sal, təcili qayıtsın rayona.

Ata sözü yetərli olur, vaxt itirmədən Əzizbəyova qayıdırısan. Xasiyyətinə uyğun olaraq raykoma tələsmir-sən. Dalınca gələnlər də olur. Yenə etinəsizliq göstərirsən. Katiblərdən biri gəlib raykoma aparır səni “birinci-nin” kabinetinə. O da sürücünü çağırıb tapşırır: gedin təhvil-təslim aktı yazıb maşını ver Seyfullaha. Sən, Seyfulla, burada da böyüklik, təmkin göstərir-sən: O formal “sənədləşməyə” ehtiyacı yoxdur. Təkcə açarı versin, - deyirsən. Bununla da, dostum, həmin gündən olursan raykomun “UAZ-69” avtomasının sürücüsü, çox çəkmədən isə kollektivin sevimliyi.

* * *

1967-ci ilin yayında İrəvandan Amasiyaya gəlmişdim. İcrakomun sürücüsü, sən və hazırlıq cavab dostumuz, hamımızın istəklisi (həm də kiçiyi) “qara” Qiyas özünü yetirib: - Bilirsən, - deyir, - uzaq qohumlardan güllücəli Fərhadın valideynləri Türkiyədən tourist gəlirlər, oğlu oradan Gürcüstanə aparacaq onları, gedəyin görüşə. 4 nəfər raykom və icrakomun “UAZ-69” maşınlarında yola çıxdıq. Az sonra paravoza qoşulmuş poçt və turist vaqonlarından ibarət “heyət” Leninakan stansiyasının perronuna daxil oldu. Gömrükçülər kişini “xüsusi prosedur” üçün yan otağa apardılar, ananı gözləmə zalına, tanışlarla görüşə buraxılar. Səfərimiz maraqlı keçdi...

Qayıdan başı şəhərin qurtaracağında dayanıb sərin su içdi. Maşınlara minərkən Qiyas sual etdi: Seyfulla, “o nədəndi” mənim maşın yaxşı çəkmir? Cavab vermədən keçib oturdun Qiyasın maşınınında, işarə vurdum ki, otur maşınıma, dalımcı gəl. İcrakom maşını qabaqda quş kimi uçurdu. Seyfulla, təxminən 7-8 kilometr məsafə keçib, dayandın. Tam sakitlik yarananda üz tutdu “dəstənin kiçiyinə”: Əzizim Qiyas, - dedin - “o, ondanın ki...” gərək maşını sürməyi bacarasan... Sən rul arxasına keçəndə sürəti artırmağa qıymırsan.... Maşınının çəkimi isə əladır, - sər etmə texnikaya!

Bu “düzəlişdə”, əzizim, Qiyasın “müəllimi də, oponenti də” özün olundun. Bununla da icrakom vilisini “e-yibi” aradan qalxdı, sürücüsü də “idarəetmədə” xeyli “təkmilləşdi” sürətin hesabına.

* * *

Doğma yurd şirin olar demişlər. Daşköprü əllikcə Goyçaya köçürüləndə kənddə yalnız iki ev toxunulmaz qalmışdır: Zəhrəbəyimin və Dilbərin evləri. Onlar kəndi tərk etmədilər. Xarabaltığa çevrilmiş kənd köçüb geri gələnlərdən heç birinə “arxa çevirmədi”. Əslində, kənd əhli də xaraba yurda naxələf çıxmadi. Hamısı doğma torpaqda ev-eşik “qaralayıb” yerləşdi. Kənar kəndlərdən də buraya gələnlər çox oldu. Daşköprü keçmiş vətəndaşlarına qovuşdu, abadlaşdı, ancaq bir vacib cəhəti itirdi - Daşköprü adını. İnzibati ərazi vahidi kimi bu səfali yurdun adı ləğv olundu, kitablardan, xəritədən silindi, sadəcə olaraq ona Amasiya sovxozenin ikinci şöbəsi deyə ad qoyular.

Uşaqlıq həyatının 10-12 ilini bu yurdda keçirən dostum Seyfullanın da burada ev-eşik salıb köhnə yurd yeri-nin sakını olmaq arzusu daim keçirmiş ürəyindən. Sən demə, dostum heç kimə bildirmədən burada ev yeri də gözaltı edibmiş: Onu buna sövq edən təkcə hava, su, uşaqlıq xatirələri deyildi, həm də rayon mərkəzinin cəmi yarımkilometrliyində yerləşməsi, dolanacaq üçün yaxşı perspektivlərin olması idi.

“Hüsnü pünhan” saxladığı ev yeri Amasiya-Şurabad şose yolunun solunda, “Daşlığın” qurtaracağına yaxın, xam torpağın ortasındaki dik təpə idi. Hər şey hazır olanda ora gətirib daş, qum, digər inşaat materialları cəm etmişdin. Bir axşam üstü “obyek-tə” baş çəkəndə görürsən ki, yaxınlıqdə bir “QAZ-24”dayındı. Maşın-dan iki nəfər düşüb daşa-quma tərəf yaxınlaşdırılar. Gözlərinə iananmırısan. - Bunlar raykomun katibi və icrakomun sədri idilər, gəliblərmiş ki, sənin yeni başlayacağın ev yerinə baş çəkib təbrik etsinlər, məsləhətlərini versinlər.

Vaxtin darlığı üzündən səhətiniz müxtəsər olur. “Qonaqlar” əvvəl-əvvəl soruşurlar ki, ev neçə otaqlı olacaq? Cavab verirsən ki, kiçik nəzərdə tutmuşam: otaq, koridor və aşxanamətbəx. Etiraz edirlər, - azdır, - deyirlər-külfətin böyükdür, otaqları üç elə, evi hər dəfə tikməzlər. Həm də yerin genişdir, yol kənarıdır, qışın qar boranında yəqin qonaqların da əsəkik olmayıcaq... Çəkinə-çəkinə maliiyyə imkansızlığını “əsas” gətirirsən. Ancaq katib də, sədr də bilirdilər ki, Allah xeyir versin, ürəyini sıxma, işə başla, biz de köməklik göstərəcəyik...

(Davamı var)